

1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu

Počet obyvatel České republiky se v průběhu roku 2024 zvýšil o necelých 9 tisíc na 10,910 milionu. Vlivem nízkého počtu narozených dětí došlo početnímu úbytku dětské složky populace, a to o 37 tisíc. Snížil se tak i její podíl, zatímco zastoupení produktivní i seniorské složky se zvýšilo. V důsledku toho se zvýšil průměrný i mediánový věk obyvatelstva a také indexy stárí a ekonomické závislosti. Z hlediska rodinného stavu pokračoval růst počtu i podílu svobodných osob, počty i podíly sezdaných a ovdovělých se snížily. Zatímco rozvedených osob meziročně početně nepatrně přibýlo (o 1,4 tisíce), jejich podíl zůstal na hodnotě 13,7 % z předchozího roku.

Na konci roku 2024 měla Česká republika 10,910 milionu obyvatel. Oproti stavu k 31. 12. 2023 se populace během roku 2024 rozrostla pouze mírně, a to o necelých 9 tisíc obyvatel. Z celkového počtu obyvatel bylo 5,555 milionu (50,9 %) žen, což bylo o 200 tisíc více než mužů, kterých bylo 5,355 milionu (49,1 %). Na 100 žen tak připadalo 96,4 mužů (tzv. index maskulinity). Podíl mužů a žen se v populaci Česka v průběhu času podstatně nemění, mírně převažují ženy. Na počátku¹ roku 2015 dosahoval podíl mužů a žen v populaci stejné úrovně jako na konci roku 2024 (50,9 % žen a 49,1 % mužů), na 100 žen tehdy připadalo 96,6 mužů. Mezi lety 2015 a 2019 podíl žen lehce poklesl, a to na 50,7 %, resp. 97,2 mužů na 100 žen. Na těchto hodnotách se držel i v následujících dvou letech. V letech 2022 a 2023 byl pak vlivem specifické skladby imigrační vlny, kdy mezi uprchlíky z Ukrajiny převládaly ženy, vyšší – na úrovni 51,0 % (96,2, resp. 96,1 mužů na 100 žen v roce 2022, resp. 2023).

Tab. 1.1 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku v letech 2015 (k 1. 1.) a 2019–2024 (k 31. 12.)¹⁾

Věková skupina, pohlaví	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Celkem (tis.)	10 538,3	10 693,9	10 701,8	10 516,7	10 827,5	10 900,6	10 909,5
v tom: - muži	5 176,9	5 272,0	5 275,1	5 183,8	5 308,5	5 342,6	5 354,6
- ženy	5 361,3	5 421,9	5 426,7	5 332,9	5 519,0	5 557,9	5 554,9
Podíl mužů (%)	49,1	49,3	49,3	49,3	49,0	49,0	49,1
Muži (tis.) ve věku: 0–14	821,5	876,3	880,9	866,9	895,9	884,5	866,2
15–64	3 577,4	3 497,7	3 484,7	3 404,1	3 483,3	3 515,1	3 536,2
65+	778,0	898,0	909,5	912,8	929,3	943,0	952,2
Ženy (tis.) ve věku: 0–14	779,6	833,9	838,8	826,5	854,9	843,3	824,6
15–64	3 479,4	3 354,4	3 339,0	3 250,1	3 385,5	3 420,3	3 426,6
65+	1 102,4	1 233,7	1 248,9	1 256,3	1 278,5	1 294,3	1 303,7
Počet mužů na 100 žen: celkem	97	97	97	97	96	96	96
ve věku: 0–14	105	105	105	105	105	105	105
15–64	106	104	104	105	103	103	103
65+	71	73	73	73	73	73	73
Převaha žen nad muži od věku	56	58	58	59	59	57	58

¹⁾ Stav a struktura obyvatel do roku 2020 včetně navazují na výsledky SLDB 2011, zatímco od roku 2021 data vychází z výsledků SLDB 2021. Pokles početního stavu populace mezi roky 2020 a 2021 je odrazem nasazení nových stavů pro bilanci obyvatel, srovnání počátečního a koncového stavu roku 2021 ukazuje početní růst populace i v průběhu roku 2021 (o 21,9 tisíce).

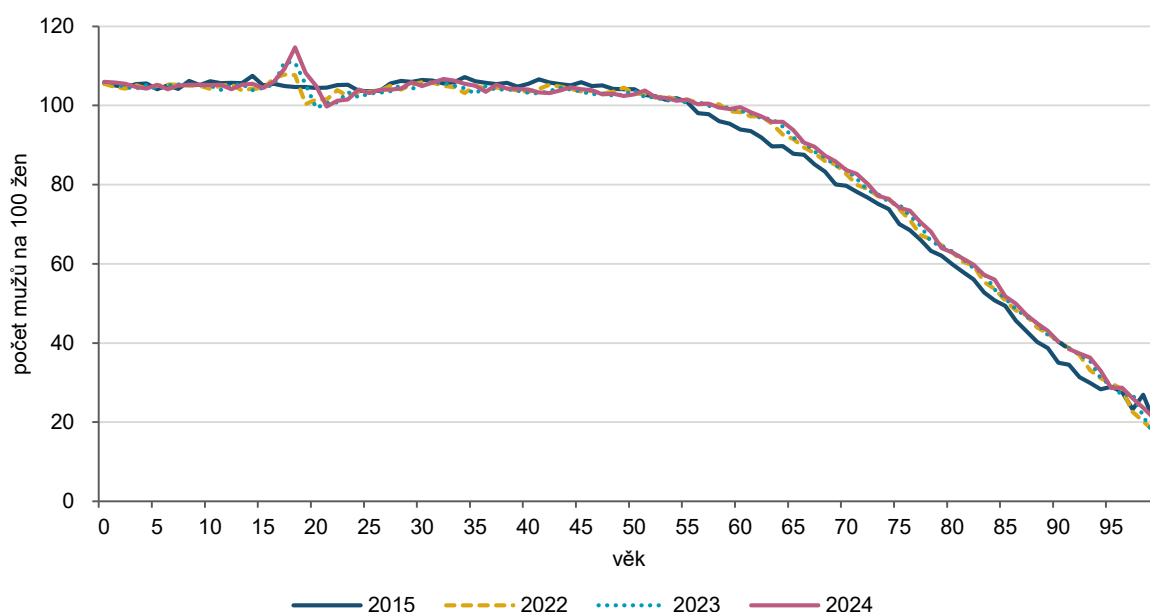
Převaha žen však neplatí ve všech věkových skupinách. U dětí a téměř po celé období produktivního věku naopak převažují v jednotlivých věcích muži. S narůstajícím věkem se v důsledku vyšší úrovně úmrtnosti mužů početní rozdíl mezi pohlavími stírá a ve starších věcích již převládají ženy. Na začátku roku 2015 bylo více žen než mužů od věku 56 let, v letech 2021 a 2022 ženy převažovaly nad muži od věku 59 let, v roce 2023 od 57 let a v na konci roku 2024 od 58 let. Posun početní převahy žen do vyššího věku a zvyšování indexu maskulinity ve starších věcích v čase je výsledkem zejména mírně rychlejšího snižování úmrtnosti u mužů oproti ženám. Například ve věkové skupině 60–64 let mezi 1. lednem 2015 a 31. prosincem 2024

¹ Aby bylo pokryto celé analyzované desetileté období 2015–2024, byl jako výchozí bod v textu i tabulkách používán počáteční stav roku 2015.

vzrostl index maskulinity z 92 na 97 mužů na 100 žen, u nejmladších seniorů ve věku 65–69 let se index zvýšil z 85 na 89, a ve věkové skupině 90–94 let z 33 až na 38 mužů na 100 žen.

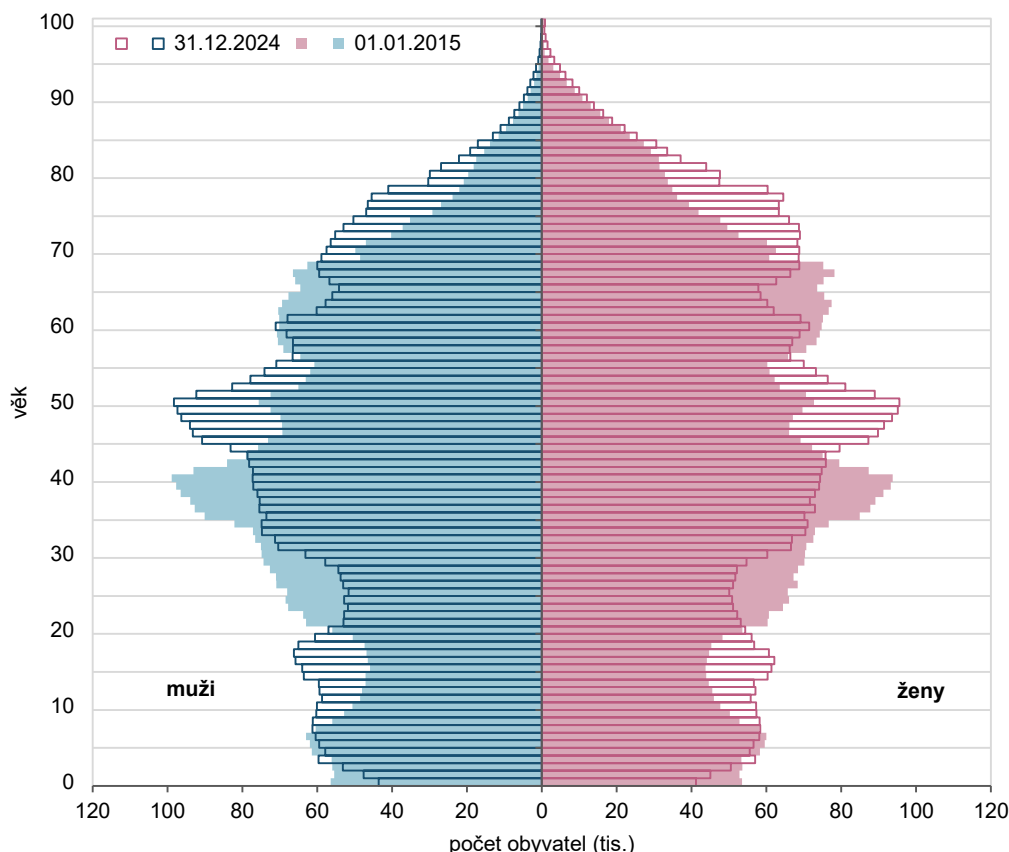
V posledních třech letech bylo složení populace podle pohlaví v některých dílčích věkových skupinách lehce vychýleno od běžných hodnot v důsledku imigrační vlny z Ukrajiny. Mezi příchozími uprchlíky totiž převažovaly ženy, což vedlo ke snížení indexu maskulinity, zejména mezi 25. a 50. rokem. Co se jednotek věku týká, tak v letech 2023 a 2024 došlo ve věku 20, resp. 21 let k poklesu indexu maskulinity pod 100 (tzn. převažovaly ženy nad muži) právě z důvodu vysokého počtu přistěhovaných žen ve věku 18–19 let v roce 2022. Výraznou skupinou přistěhovaných byli také muži ve věku 16 a 17 let v letech 2022 a 2023, což se projevilo skokovým zvýšením indexu maskulinity až na 111 mužů na 100 žen v roce 2023 ve věcích 17 a 18 let a na 109, 115 a 108 mužů na 100 žen v roce 2024 ve věcích 17–19 let. U dětí, ve starším produktivním věku a v seniorském věku se průběh indexu maskulinity ani jeho hodnoty oproti předchozím letům tak výrazně nezměnily.

Obr. 1.1 Index maskulinity podle věku v letech 2015 (k 1. 1.) a 2022–2024 (k 31. 12.)

Věkové složení obyvatel

Věková struktura populace znázorněná stromem života (obr. 1.2) je výsledkem populačního vývoje v předchozích letech – různá početnost jednotlivých generací je v první řadě ovlivněna úrovní porodnosti v daném roce narození, a dále ji ovlivňují úmrtnostní podmínky a vývoj migrace. Nejvíce obyvatel bylo na konci roku 2024 v jednotlivých věcích ve věku 45 až 51 let (v každém z věků tohoto intervalu žilo 178–194 tisíc osob), jde tedy o osoby narozené v 70. letech 20. století, konkrétně v letech 1973 až 1979. Naopak početně nejslabší generace, pomineme-li nejstarší seniory, představují osoby ve dvou věkových intervalech, a to ve věku 0–2 roky (85, 93 a 104 tisíce ve věku 0, 1 a 2 roky) a dále ve věku 21 až 28 let (102–106 tisíc v jednotlivých věcích). První je důsledkem výrazného poklesu porodnosti v posledních třech letech (viz kapitola 4), druhý nízké porodnosti v 2. polovině 90. let 20. století a na počátku 21. století (generace 1996–2003, s minimem narozených v roce 1999). Další výstupky ve věkové pyramidě odráží vyšší úroveň porodnosti v letech bezprostředně po skončení druhé světové války (v roce 2024 se jednalo o osoby ve věku 76–78 let) a v letech 2007–2010 (dětí ve věku 14–17 let). Naopak na pozadí zářezu ve věcích 62–64 let stojí snížení porodnosti související mimo jiné s přijetím zákona o umělém přerušení těhotenství v roce 1957.

Obr. 1.2 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku v letech 2015 (k 1. 1.) a 2024 (k 31. 12.)

V demografické statistice je populace tradičně dělena do tří hlavních věkových skupin – dětské (0–14 let), produktivní (15–64 let) a seniorské (65 a více let). Početnost všech tří složek obyvatelstva v čase ovlivňuje zejména velikost jednotlivých generací a přesouvání osob z různých silných, resp. slabých ročníků do vyššího věku. Na velikost produktivní složky působí nezanedbatelně i saldo zahraniční migrace a v seniorské složce hraje důležitou roli úroveň úmrtnosti. Na konci roku 2024 zahrnovala nejširší věková skupina 15–64letých 63,8 % populace Česka, seniorská složka 20,7 % a dětská 15,5 %.

Tab. 1.2 Obyvatelstvo v hlavních věkových skupinách v letech 2015 (k 1. 1.) a 2019–2024 (k 31. 12.)¹⁾

Věková skupina	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Počet obyvatel (tis.) ve věku: 0–14	1 601,0	1 710,2	1 719,7	1 693,4	1 750,8	1 727,8	1 690,8
15–64	7 056,8	6 852,1	6 823,7	6 654,2	6 868,9	6 935,5	6 962,8
65+	1 880,4	2 131,6	2 158,3	2 169,1	2 207,8	2 237,3	2 255,9
Podíl věkové skupiny (%)²⁾: 0–14	15,2	16,0	16,1	16,1	16,2	15,9	15,5
15–64	67,0	64,1	63,8	63,3	63,4	63,6	63,8
65+	17,8	19,9	20,2	20,6	20,4	20,5	20,7

¹⁾ Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

²⁾ Z důvodu číselného zaokrouhlení jednotlivých podílů věkových skupin na jedno desetinné číslo nemusí součet dávat 100,0 %.

Pozn.: Podrobná věková struktura obyvatel Česka je dostupná v tabulce Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku k 1. 1., 1. 7. a 31. 12. Věkové složení obyvatel v databázi DATASTAT na [DataStat: Tabulka Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku k 1. 1., 1. 7. a 31. 12.](#)

Dětská složka populace (0–14 let) početně přibývala nepřetržitě od roku 2008 až do roku 2022²⁾. Zpočátku šlo primárně o důsledek přecházení populačně slabších ročníků do produktivní složky (např. v roce 2014 se

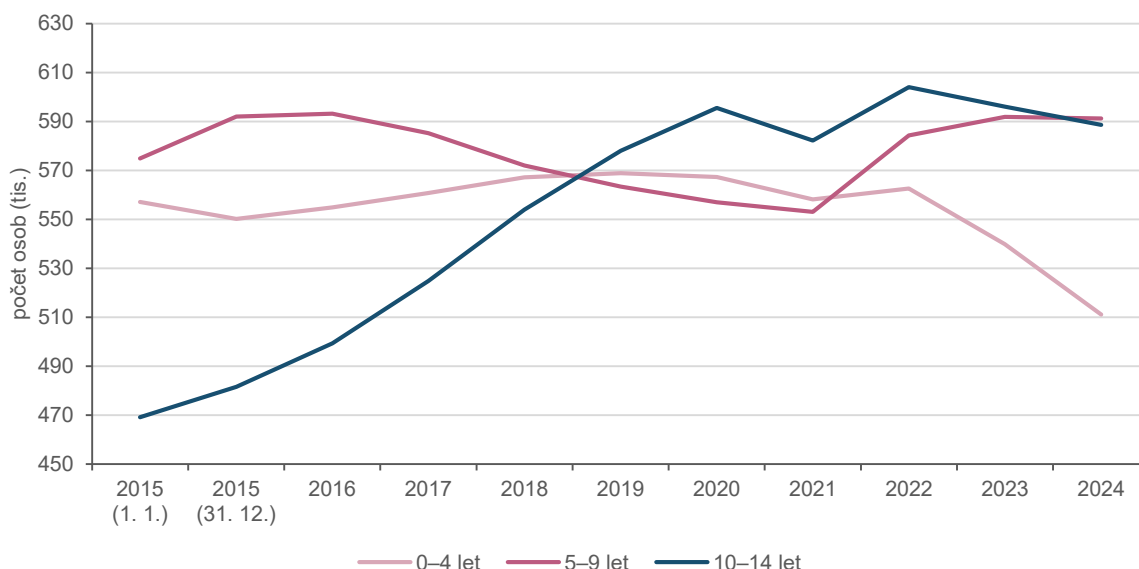
²⁾ Pokles počtu dětí mladších 15 let věku mezi 31. 12. 2020 a 31. 12. 2021 o 26,3 tisíce (viz v tab. 1.2) byl způsoben nasazením stavu obyvatel podle výsledků sčítání 2021. Data o stavu k počátku a konci roku 2021 (oba údaje na základě sčítání 2021) ukazují, že dětská složka populace rostla i během roku 2021, a to o 9,0 tisíc.

z dětské do produktivní složky přesunul nejslabší ročník narozených v roce 1999) a jejich nahrazení generacemi početně silnějšími. Po vyčerpání tohoto vlivu tempo růstu dětské složky populace v letech 2019–2021 zpomalilo. Díky přílivu uprchlíků z Ukrajiny, jež tvořily zejména ženy a děti, dětská složka populace rostla ještě v roce 2022, a to dokonce nezvykle velkou měrou (o 3,4 %, absolutně o 57,4 tisíce na téměř 1,751 milionu)³. Během roku 2023 se i přes pokračující nadprůměrný přírůstek zahraničním stěhováním počet dětí do 15 let věku v populaci Česka již snížil, a to o 23,1 tisíc (tj. o 1,3 %) na 1,728 milionu. K tomu přispěl v řadě druhý velký meziroční propad počtu narozených dětí. Do konce roku 2024 došlo k poklesu o dalších 37,0 tisíc (tzn. o 2,1 %) na 1,691 milionu. Bylo to způsobeno jednak nižším přírůstkem zahraničním stěhováním⁴ a jednak dalším poklesem porodnosti až na historické minimum (84 311 živě narozených dětí, viz kapitola 4). I přes klesající trend z posledních let byl počet dětí v Česku ke konci roku 2024 vyšší o 89,7 tisíce než na počátku roku 2015. Vyšší byl i podíl dětí v populaci (15,5 % oproti 15,2 % o deset let dříve).

Rozdělení dětské složky populace do pětiletých věkových skupin odráželo výkyvy ve vývoji porodnosti. Na počátku roku 2015 byla nejvíce zastoupena skupina dětí ve věku 5–9 let (574,9 tisíc dětí), jež zahrnovala silné ročníky narozených v letech 2007–2009. Naopak nejméně početná dětská věková skupina byla 10–14 let (469,1 tis.), do níž spadaly početně slabší ročníky narozených. Věková skupina 5–9letých dětí byla nejsilněji zastoupenou dětskou složkou až do roku 2018, v letech 2019–2023 se stala nepočetnější věkovou skupinou kategorie 10–14letých, jak se nejsilnější ročníky narozených postupně přesouvaly do staršího věku, v roce 2024 převzala pomyslné žezlo opět věková skupina dětí ve věku 5–9 let.

Na konci roku 2024 bylo v populaci Česka 511,1 tisíc dětí ve věku 0–4 let, 591,2 tisíce 5–9letých dětí a 588,6 tisíce dětí ve věkové kategorii 10–14 let. Meziročně nejvíce ubylo dětí ve věkové kategorii 0–4 roky, a to 28,7 tisíce dětí; 10–14letých dětí ubylo 7,6 tisíce a dětí ve věku 5–9 roky 0,7 tisíce. Oproti počátku roku 2015 přibýlo nejvíce dětí ve věkové skupině 10–14 letých, a to o 119,5 tisíc dětí. Početně vzrostla i skupina dětí ve věku 5–9 let (o 16,3 tis.), zatímco počet dětí ve věku 0–4 roky se snížil o 46,0 tis. dětí, což bylo dáno propadem porodnosti v posledních třech letech.

Obr. 1.3 Počet obyvatel mladších 15 let v pětiletých věkových skupinách v letech 2015–2024
(k 31. 12.)

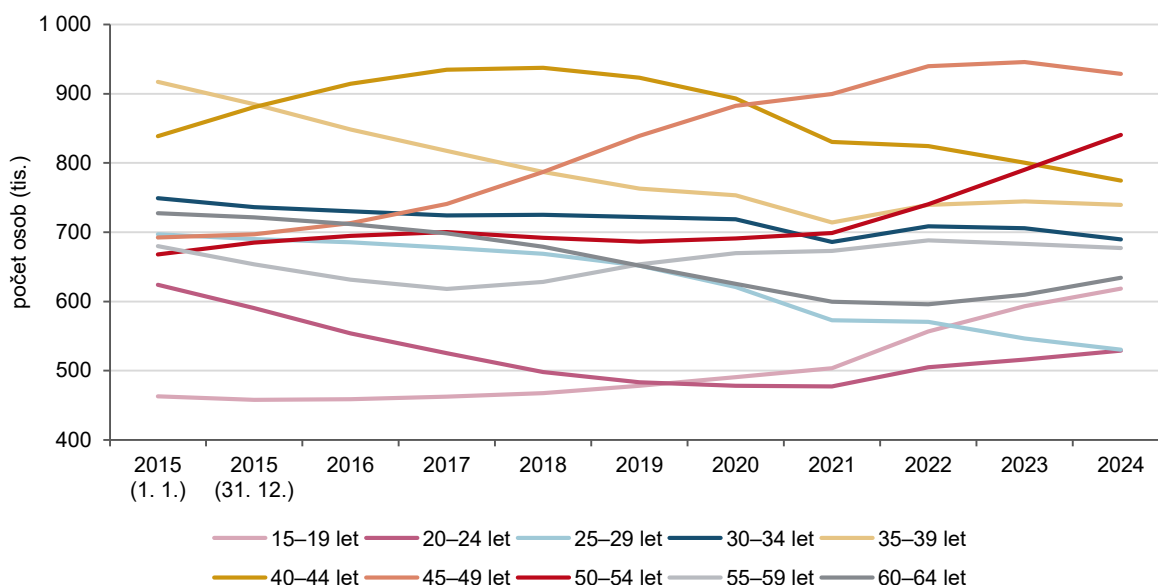
³ Šlo o nejvyšší přírůstek dětské složky od konce druhé světové války, a to jak absolutně, tak relativně.

⁴ Počet přistěhovaných byl sice stále nadprůměrný (16 577 osob ve věku 0–14 let), ale oproti předchozím letům byl i vysoký počet vystěhovaných v tomto věku (12 525), a tedy saldo zahraničním stěhováním bylo poměrně nízké (4 052 osob).

Produktivní složka obyvatelstva vymezená věkovým rozpětím 15–64 let v letech 2015–2021, resp. již od roku 2009, pravidelně početně ubývala. To souviselo s přesouváním početně silných generací narozených v době druhé světové války a krátce po jejím skončení do seniorského věku, které nahradily populačně slabší generace narozených v 90. letech 20. století a prvních letech nového tisíciletí. Za poklesem osob v produktivním věku mezi lety 2020 a 2021 stálo také zpřesnění údajů o početním stavu obyvatel v rámci sčítání lidu. Od počátku roku 2015 do konce roku 2021 se počet obyvatel ve věku 15–64 let snížil ze 7,057 milionu na 6,654 milionu, tj. o 402,6 tisíc osob. Poslední tři roky naopak tato věková skupina početně rostla. V roce 2022 přibýlo téměř 215 tisíc obyvatel tohoto věku, za čímž stála imigrační vlna osob z válkou zasažené Ukrajiny. Do konce roku 2024 se počet obyvatel ve věku 15–64 let zvýšil o dalších 94,0 tisíc, na 6,963 miliony, což bylo o 94,0 tisíc méně než na počátku roku 2015. Podíl produktivní složky obyvatel se meziročně potřeť v řadě zvýšil, od roku 2021 celkem o 0,6 p. b. na 63,8 %. Oproti počátku roku 2015 to však je o 3,1 p. b. méně.

Z pohledu pětiletých věkových skupin byla v roce 2024 nejpočetněji zastoupenou (nejen v rámci věkové skupiny 15–64 let, ale i celé populace) věková skupina 45–49letých osob, do níž na konci roku spadalo 929,0 tisíc osob, což bylo sice o 236,7 tisíc více než na počátku roku 2015, ale o 17,1 tisíc méně než na konci předchozího roku. Velikostně tato skupina rostla mezi roky 2015 a 2023 a nejpočetnější věkovou skupinou se stala na konci roku 2021, kdy vystřídala skupinu osob ve věku 40–44 let, která dominovala v letech 2016 až 2020. Hlavní roli sehrály populačně silné generace ze 70. let 20. století, které se postupně přesouvaly z věkové skupiny 40–44letých do věku 45–49 let a v posledních dvou letech překročily hranici věkové skupiny 50–54letých (ročníky narozených 1973 a 1974). Na konci roku 2024 byla tato 5letá věková skupina druhá nejpočetnější s 840,5 tisíci obyvateli. Počet osob v této věkové skupině rostl od roku 2020, meziročně (oproti konci roku 2023) se zvýšil o 50,2 tisíce a ve srovnání s počátkem roku 2015 byl vyšší o 172,4 tisíce. Třetí nejvyšší počet obyvatel byl v roce 2024 ve věkové skupině 40–44 letých, a to s celkovým počtem osob 774,8 tisíc. Početně se tato skupina obyvatel zmenšuje od roku 2019 a oproti předchozímu roku se počet 40–44letých osob snížil o 25,7 tisíc.

Obr. 1.4 Počet obyvatel v produktivní složce 15–64 let v pětiletých věkových skupinách v letech 2015–2024 (k 31. 12.)

Naopak početně nejslabší věkovou skupinou produktivního věku zůstala pátým rokem skupina 20–24letých, zatímco v letech 2015–2019 jí byla skupina 15–19letých. Na konci roku 2024 bylo ve věku 20–24 let celkem 529,1 tisíc osob, což bylo o 94,9 tisíc méně než na počátku roku 2015, ale o 13,3 tisíce více než na konci

předchozího roku. Tato věková skupina početně roste od roku 2021⁵ a v roce 2024 se početně přiblížila druhé nejméně zastoupené věkové skupině – 25–29 letých (530,3 tisíce osob), jejíž početnost klesá nepřetržitě od roku 2004. Oproti počátku roku 2015 se počet obyvatel v této věkové skupině snížil o 166,6 tisíc a meziročně v ní ubylo 15,9 tisíc osob. Třetí nejméně početnou skupinou v rámci produktivního věku byli lidé ve věku 15–19 let (618,6 tisíc osob), jejichž počet ovšem od roku 2016 průběžně rostl. V posledních třech letech na tom měly velkou zásluhu zisky obyvatel zahraniční migrací, nicméně skupina posílila i díky populačně silnějším generacím narozených v letech 2007–2009. Ve srovnání s počátkem roku 2015 bylo v této skupině o 155,5 tisíc osob více, meziroční růst přinesl 25,3 tisíc obyvatel.

Ve sledovaném desetiletí došlo k největší relativní změně v počtu obyvatel u věkových skupin 45–49 let a 15–19 let (u obou nárůst o třetinu), dále u osob ve věku 50–54 let a 25–29 let (nárůst, resp. pokles o čtvrtinu) a 35–39 let (pokles o pětinu). Úbytek o 15,2 %, resp. 12,8 % zaznamenaly věkové skupiny 20–24letých a 60–64 letých, skupiny 30–34 letých a 40–44letých početně poklesly o necelých 8 %. Nejméně se v průběhu posledních deseti let početně proměnila skupina osob ve věku 55–59 let (o 0,4 %).

Seniorská složka populace představující osoby ve věku 65 let a více se v průběhu posledního desetiletí měnila ze všech tří hlavních věkových skupin nejdynamičtěji a zároveň měla po celou dobu rostoucí trend. Na konci roku 2024 žilo v Česku 2,256 milionu seniorů, tedy meziročně o 18,6 tisíce (o 0,8 %) více a o 375,5 tisíce (o 20,0 %) více než na počátku roku 2015. Za posledních deset let zaznamenala tato složka největší meziroční navýšení (o 2,9 %) v roce 2016⁶, následně se tempo jejího meziročního růstu postupně snižovalo, nejprve mírně, v letech 2020 a 2021 pak výrazněji (na 1,3 %, resp. 0,8 %), a to v důsledku epidemie covidu-19 a jejího negativního vlivu na úmrtnost. V letech 2022 a 2023 se počet seniorů zvýšil o 1,8 %, resp. o 1,3 %, oproti tomu v roce 2024 pouze o 0,8 %, kdy se do seniorského věku začaly přesouvat početně slabší ročníky konce 50. let⁷. V rámci celé populace představovali v roce 2024 senioři 20,7 %, tedy více než jednu pětinu obyvatelstva (tab. 1.2). Ve srovnání s počátkem roku 2015 to bylo o 2,8 p. b. více, meziročně o 0,2 p. b. Pouze jedenkrát za uplynulou dekádu se podíl seniorů v populaci meziročně snížil, a to v roce 2022 (o 0,2 p. b.), kdy šlo o odraz mnohem výraznějšího početního růstu ostatních věkových skupin ve srovnání se seniory v důsledku přílivu uprchlíků z Ukrajiny (růst absolutního počtu seniorů nebyl ani v tomto roce přerušen).

Z hlediska pětiletých věkových skupin byla po celých deset let početně nejsilnější nejmladší skupina seniorů (65–69letých), nicméně v roce 2024 převyšovala skupinu 70–74letých pouze o 106 osob. V roce 2024 bylo osob ve věku 65–69 let 613,6 tisíce, což bylo 24,0 tisíc méně než v roce 2023 a o 57,5 tisíc méně než před deseti lety. Tato skupina je jediná seniorská skupina, u které se počet obyvatel mezi počátkem roku 2015 a koncem 2024 snížil. U ostatních seniorských věkových skupin byl zaznamenán růst. Relativně nejvýrazněji za poslední dekádu posílila skupina osob ve věku 95 a více let, a to více než dvojnásobně (z 5,5 tisíc na počátku roku 2015 na 12,1 tisíc na konci roku 2024). Slabé ročníky narozených za 1. světové války zde byly postupně nahrazeny silnějšími poválečnými generacemi z 20. let 20. století, navíc se díky zlepšování úmrtnostních poměrů dožívá vyššího věku stále větší část obyvatelstva. Procentuální zastoupení skupiny 95letých a starších v seniorské populaci však zůstává nízké (0,5 % v roce 2024). Druhý nejvyšší relativní přírůstek, o 65 % za posledních deset let, zaznamenala věková skupina 75–79letých (absolutně o 200,5 tisíce), do které se přesouvaly silnější ročníky ze 40. let 20. století. O necelou třetinu se zvýšil počet seniorů ve věku 80–84 let (absolutně o 71,3 tisíce). Zhruba o čtvrtinu vzrostl počet seniorů ve věku 70–74 let (absolutně o 131,4 tisíce) a 90–94 let (absolutně o 11,6 tisíce osob). Nejmenší – 9% nárůst (absolutně o 11,7 tisíc) zaznamenala věková skupina 85–89letých, ve které se aktuálně nachází narození ve 2. polovině 30. let 20. století.

⁵ Po aktualizaci údajů podle výsledků sčítání 2021 došlo v roce 2021 ke zvýšení počtu obyvatel v této věkové skupině o 5 tisíc osob, a to ze 472 tisíc na počátku roku na 477 tisíc na jeho konci.

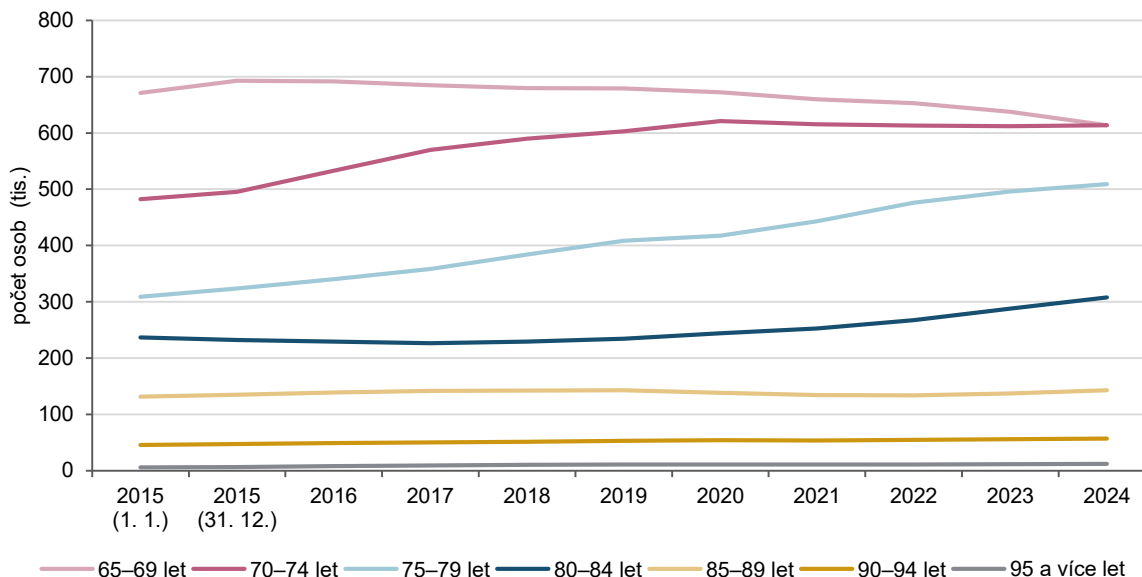
⁶ Seniorská složka populace roste nepřetržitě již od poloviny 80. let 20. století. Nejvyšší tempo růstu dosáhla v letech 2011 a 2012 (o 3,9 %), kdy do seniorského věku vstoupily početně silné ročníky narozených v letech 1946 a 1947. Více než 3% meziroční růst byl zaznamenán také v letech 2013 a 2014.

⁷ K úbytku počtu narozených dětí došlo mimo jiné po přijetí zákona o umělém přerušení těhotenství v roce 1957.

V průběhu roku 2024 se počet obyvatel ve všech pětiletých skupinách seniorské složky populace zvýšil s výjimkou nejmladší seniorské věkové skupiny (65–69letých). Nejvýrazněji, o 7,0 % resp. o 20,2 tisíce, vzrostl počet osob ve věku 80–84 let, kam se nově přesunuly osoby silného ročníku 1944, jež nahradily osoby slabší generace narozených v roce 1939. Druhá nejvyšší byla míra růstu u nejstarší skupiny 95letých a starších (o 6,1 %, absolutně o 0,7 tisíc) a třetí nejvyšší ve skupině 85–89 let (o 4,1 %, absolutně o 5,7 tisíc).

Obr. 1.5 Počet obyvatel v seniorské složce v pětiletých věkových skupinách v letech 2015–2024 (k 31. 12.)

Vývoj ukazatelů věkového složení

Populace Česka dlouhodobě stárne, což je patrné nejen z rostoucího zastoupení seniorské složky v populaci, ale rovněž z vývoje souhrnných ukazatelů věkového složení. Tento proces byl v roce 2022 zpomalen imigrací uprchlíků z Ukrajiny, ale pouze dočasně (tab. 1.3). Již v roce 2023 se průměrný věk obyvatel Česka opět zvýšil a v roce 2024 v tomto trendu pokračoval a dosáhl 43,1 roku. Za posledních 10 let, od počátku roku 2015, průměrný věk vzrostl o 1,4 roku (shodně u mužů i žen). V roce 2024 činil průměrný věk mužů 41,6 let a žen 44,5 let. Rozdíl v průměrném věku u mužů a žen se v posledním desetiletí pohyboval mezi 2,8–2,9 lety.

Tab. 1.3 Ukazatele věkového složení v letech 2015 (k 1. 1.) a 2019–2024 (k 31. 12.)¹⁾

Ukazatel	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Průměrný věk - celkem	41,7	42,5	42,6	42,8	42,6	42,8	43,1
- muži	40,2	41,1	41,1	41,3	41,2	41,4	41,6
- ženy	43,1	43,9	44,0	44,2	44,0	44,2	44,5
Věkový medián - celkem	41,1	43,0	43,3	43,8	43,7	44,0	44,3
- muži	40,0	41,8	42,0	42,5	42,4	42,6	42,8
- ženy	42,5	44,2	44,5	45,1	44,9	45,3	45,7
Index stáří ²⁾	117,4	124,6	125,5	128,1	126,1	129,5	133,4
Index ekonomické závislosti ³⁾	59,8	67,8	69,0	71,0	71,5	71,9	72,0
z toho: 65+ let / 20–64 let	28,5	33,4	34,1	35,3	35,0	35,3	35,6
0–19 let / 20–64 let	31,3	34,3	34,9	35,7	36,6	36,6	36,4

¹⁾ Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

²⁾ počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0–14 let

³⁾ počet osob ve věku 0–19 let a osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let

Věkový medián, který rozděluje populaci na dvě stejně početné části, se během let 2015–2024 zvýšil více než průměrný věk obyvatel, a to o 3,1 roku na 44,3 let. Meziročně se zvýšil o 0,3 roku. Zatímco do roku 2017 byl průměrný věk vyšší než medián (na počátku roku 2015 o 0,6 roku), od tohoto roku medián průměrný věk převyšoval (v roce 2024 o 1,2 roky). Podobně jako u průměrného věku je i mediánový věk vyšší u žen než mužů. Na konci roku 2024 byla polovina mužů mladších, resp. starších, než 42,8 let, zatímco populaci žen rozděloval na polovinu věk 45,7 let. Za posledních deset let vzrostl věkový medián u mužů o 2,9 a u žen o 3,2 roku.

Index stárí, který porovnává početnost seniorské a dětské složky obyvatelstva, s výjimkou roku 2022 nepřetržitě roste již od poloviny 80. let 20. století, přičemž od roku 2006 početně převažují senioři nad dětmi. V letech 2015–2021 se počet seniorů na sto dětí do 15 let věku zvýšil ze 117 na 128. Po nevelkém poklesu v roce 2022 na hodnotu 126, způsobeném nárůstem počtu dětí v důsledku imigrační vlny uprchlíků z Ukrajiny, se v roce 2023 vrátil k rostoucímu trendu, ve kterém pokračoval i v roce 2024, kdy na sto dětí připadalo 133 seniorů ve věku 65 a více let.

Důležitým ukazatelem zejména pro vývoj ekonomiky je vzájemný poměr počtu osob ve věku potenciální ekonomické aktivity a neaktivity. Vzhledem k delší než 14leté době vzdělávání je při výpočtu indexu ekonomické závislosti uvažováno, že potenciálně ekonomicky aktivní jsou osoby ve věku 20–64 let a potenciálně ekonomicky neaktivní všechny osoby ve věku 0–19 let a 65 a více let. V letech 2015–2024 index ekonomické závislosti plynule rostl (včetně roku 2022), a to z 60 na 72 osob ekonomicky neaktivního věku na sto osob ekonomicky aktivního věku. Zatímco v roce 2015 bylo na 100 osob ekonomicky aktivního věku 31 osob 0–19letých a 29 osob 65letých a starších, v roce 2024 šlo o 36 osob u obou neaktivních skupin.

Složení obyvatel podle rodinného stavu

Poslední dekáda se i přes významné události posledních let – epidemie covid-19 či imigrační vlna z válkou zasažené Ukrajiny, které měly nezpochybnitelný vliv na demografický vývoj, nesla v duchu dlouhodobých trendů v oblasti složení populace podle rodinného stavu. Ačkoli úroveň sňatečnosti v první polovině desetiletí rostla, její propad v předchozích dvou desetiletích spolu s dlouhodobě poměrně vysokou úrovní rozvodovosti, poklesem úmrtnosti a změnou věkového složení stojí za zvyšujícím se zastoupením svobodných a rozvedených osob v populaci. Naopak počet a podíl osob sezdaných, nepatrně i ovdovělých, klesá⁸.

Majoritní skupinu obyvatel z hlediska rodinného stavu tvoří v Česku osoby žijící v manželství, nicméně jejich podíl od počátku 80. let 20. století klesá. Pod 50% úroveň se v obyvatelstvu 15letých a starších poprvé dostal v roce 2010⁹. Na konci roku 2024 bylo sezdaných 44,5 % všech obyvatel 15letých a starších (tj. 4,105 milionu osob), mezi muži bylo 45,6 % ženatých a mezi ženami 43,5 % vdaných. Od počátku roku 2015 do konce roku 2024 pokleslo jejich zastoupení o 3,3 p. b. v úhrnném pohledu, u mužů o 3,6 p. b. a u žen o 3,0 p. b. V posledním meziročním srovnání klesly podíly sezdaných osob o 0,4 p. b. (v úhrnu a u žen) a o 0,5 p. b. u mužů (tab. 1. 4).

Svobodných¹⁰ osob ve věku 15 a více let bylo na konci roku 2024 celkem 33,9 % (absolutně 3 127 467), což bylo o 3,2 p. b. více než na počátku roku 2015. Mužů bylo svobodných 39,4 % (za deset let o 3,4 p. b. více) a žen 28,7 % (o 3,0 p. b. více než na počátku dekády). Vyšší zastoupení svobodných mezi muži než mezi ženami, a to zhruba o deset procentních bodů (v roce 2024 o 10,7 p. b.), platí dlouhodobě a odráží mj. nižší

⁸ Podrobnou bilanci obyvatel podle rodinného stavu a pohlaví lze najít každoročně v publikaci *Věkové složení obyvatelstva* (údaje k 31. 12. 2024 dostupné na <https://csu.gov.cz/produkty/vekove-slozeni-obyvatelstva-jx7mf54ulx>). Časovou řadu počtu obyvatel podle pohlaví, rodinného stavu a pětiletých věkových skupin lze najít v *Demografické příručce* (vydání z roku 2024 dostupné na <https://csu.gov.cz/produkty/demograficka-prirucka-2023>).

⁹ U žen ve věku 15 let a více se podíl vdaných snížil pod úroveň jedné poloviny v roce 2007, u mužů se podíl ženatých snížil pod polovinu poprvé v roce 2013.

¹⁰ Jde o rodinný stav *de iure*, který nemusí ve všech případech odpovídat osobě bez partnerského vztahu.

úroveň sňatečnosti mužů. V průběhu roku 2024 vzrostly podíly svobodných osob o 0,6 p. b. (u žen o 0,5 p. b.), podobně jako v předchozích třech letech.

Trend rostoucího podílu rozvedených osob v populaci nastartoval ještě dříve než v případě svobodných (již v 60. letech 20. století), ale podle údajů z posledních tří let to vypadá, že se trend otočil – od roku 2022 jejich podíl totiž nepatrně klesá. Na konci roku 2024 představovali rozvedení 13,7 % populace 15letých a starších, v případě mužů 12,1 % a u žen 15,1 %. Ve srovnání s podíly k 1. 1. 2015 šlo o hodnoty o 0,6 p. b. v úhrnu, o 0,3 p. b. u mužů a o 0,9 p. b. u žen vyšší (tab. 1.4). Vyšší podíl rozvedených mezi ženami než mezi muži odráží mj. skutečnost, že muži častěji než ženy uzavírají po rozvodu další manželství.

Tab. 1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a rodinného stavu v letech 2015 (k 1. 1.) a 2019–2024 (k 31. 12.)¹⁾

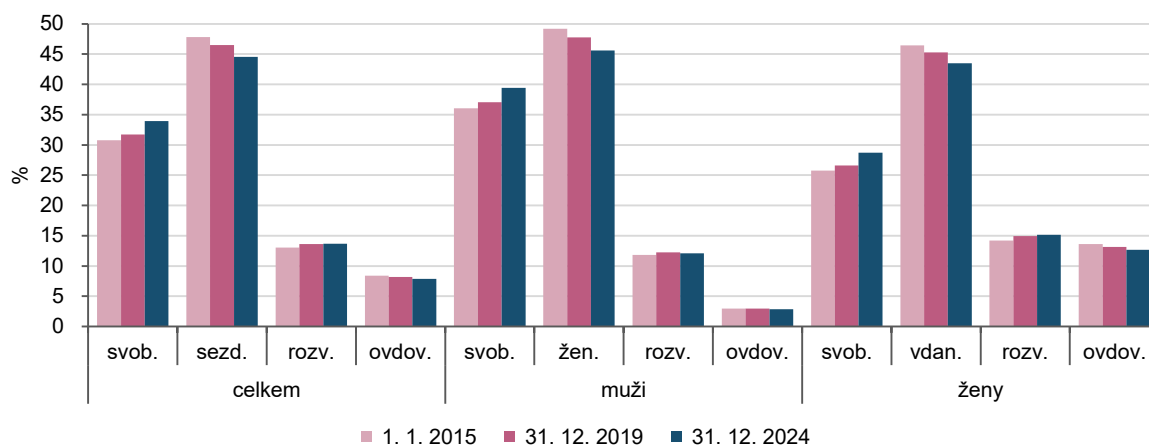
Pohlaví, rodinný stav	Počet obyvatel (tis.)			Podíl obyvatel daného rodinného stavu (%) ²⁾						
	2015	2019	2024	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Celkem										
Svobodní/é	2 748,5	2 849,0	3 127,5	30,8	31,7	32,1	32,3	32,8	33,4	33,9
Ženatí/vdané	4 271,8	4 176,2	4 104,6	47,8	46,5	46,1	45,5	45,3	45,0	44,5
Rozvedení/é	1 164,6	1 225,5	1 259,4	13,0	13,6	13,7	14,0	13,8	13,7	13,7
Ovdovělí/é	752,3	733,1	727,2	8,4	8,2	8,1	8,2	8,0	8,0	7,9
Muži										
Svobodní	1 569,4	1 628,1	1 769,7	36,0	37,0	37,5	37,8	38,3	38,8	39,4
Ženatí	2 143,3	2 099,6	2 047,7	49,2	47,8	47,3	46,7	46,5	46,1	45,6
Rozvedení	514,2	539,0	543,0	11,8	12,3	12,3	12,6	12,3	12,2	12,1
Ovdovělí	128,6	129,0	128,0	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Ženy										
Svobodné	1 179,1	1 220,9	1 357,8	25,7	26,6	27,0	27,1	27,7	28,2	28,7
Vdané	2 128,5	2 076,5	2 056,9	46,5	45,3	44,8	44,3	44,2	43,9	43,5
Rozvedené	650,4	686,5	716,4	14,2	15,0	15,0	15,3	15,2	15,2	15,1
Ovdovělé	623,8	604,1	599,3	13,6	13,2	13,1	13,2	12,9	12,8	12,7

¹⁾ Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

²⁾ Z důvodu číselného zaokrouhlení jednotlivých podílů věkových skupin na jedno desetinné číslo nemusí součet dávat 100,0 %.

Podíl ovdovělých v obyvatelstvu ve věku 15 a více let se v čase měnil nejméně. Klesající trend započal v 90. letech 20. století a za posledních deset let se zastoupení ovdovělých snížilo z 8,4 % na 7,9 % (tab. 1.4). K celkovému snížení přispěl zejména pokles podílu ovdovělých mezi ženami (z 13,6 % na 12,7 %), a to v důsledku o něco rychlejšího zlepšování úmrtnosti mužů než žen. Zastoupení ovdovělých mezi muži je oproti ženám dlouhodobě výrazně nižší a ve sledovaném desetiletí se pohybovalo na úrovni 2,9–3,0 % a meziroční změny v jejich podílu byly minimální.

Obr. 1.6 Složení obyvatel ve věku 15 a více let podle rodinného stavu a pohlaví v letech 2015–2024

Struktura osob podle rodinného stavu se v čase měnila nejen v celkovém zastoupení jednotlivých kategorií rodinného stavu v populaci 15letých a starších, ale i z pohledu dílčích (pětiletých) věkových skupin, a to s různou mírou intenzity a různými směry. Nejvíce se během posledního desetiletí proměnilo složení obyvatel ve věkových skupinách 40–44 let, 45–49 let a 50–54 let, neboť těmito věky procházely populačně silné generace osob narozených v 70. letech 20. století, které byly klíčovými nositeli změn demografického chování po roce 1989, a další generace v těchto trendech pokračovaly, popř. je ještě prohlubovaly. V těchto věkových kategoriích nejvíce vzrostly podíly svobodných a současně nejvíce poklesly podíly osob v rodinném stavu ženatý/vdaná jakožto důsledek snížení intenzity sňatečnosti a odkládání vstupu do manželství do pozdějšího věku.

Tab. 1.5 Obyvatelstvo podle rodinného stavu v daném pohlaví a věku v letech 2015 (k 1. 1.), 2019 a 2024 (k 31. 12.)

Věková skupina	Svobodní/é			Ženatí/vdané			Rozvedení/é			Ovdovělí/é		
	2015	2019	2024	2015	2019	2024	2015	2019	2024	2015	2019	2024
Muži (%)												
15–19	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	98,2	97,8	98,3	1,6	2,1	1,6	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
25–29	86,6	85,0	85,2	12,4	14,2	14,1	1,0	0,8	0,7	0,0	0,0	0,0
30–34	62,0	66,0	64,5	33,8	31,1	32,9	4,1	2,9	2,5	0,0	0,0	0,0
35–39	39,5	49,2	51,6	50,3	43,8	43,2	10,1	6,9	5,2	0,1	0,1	0,1
40–44	24,0	34,3	42,2	58,1	52,1	48,2	17,6	13,4	9,4	0,3	0,2	0,2
45–49	15,8	22,2	31,6	60,3	56,6	52,3	23,3	20,8	15,7	0,6	0,5	0,4
50–54	11,9	14,9	20,8	63,5	58,9	56,2	23,5	25,3	22,3	1,1	0,9	0,7
55–59	9,5	11,3	13,8	67,4	62,6	58,8	21,1	24,5	26,1	2,0	1,6	1,3
60–64	6,9	8,8	10,2	71,8	67,2	63,2	17,6	20,9	24,3	3,7	3,1	2,3
65–69	4,8	6,2	7,6	75,5	71,4	67,5	13,6	16,8	20,4	6,2	5,5	4,5
70–74	3,4	4,2	5,2	77,0	74,1	70,6	9,9	12,7	16,2	9,7	9,0	7,9
75–79	2,7	2,9	3,5	75,1	74,2	71,2	6,8	9,0	12,1	15,4	13,9	13,2
80–84	2,3	2,2	2,3	68,5	69,6	68,4	4,9	6,2	8,5	24,3	22,0	20,8
85–89	2,1	1,9	1,7	55,8	60,8	60,2	3,7	4,2	5,8	38,4	33,1	32,3
90–94	2,4	1,7	1,4	40,1	47,7	46,1	3,0	2,8	4,3	54,5	47,9	48,2
95+	3,3	4,0	1,5	27,4	37,8	27,1	2,8	0,4	2,8	66,5	57,8	68,6
Ženy (%)												
15–19	99,8	99,9	99,9	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	94,8	94,0	94,7	4,8	5,8	5,1	0,3	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
25–29	72,7	73,1	71,8	24,8	25,1	26,4	2,4	1,7	1,7	0,1	0,1	0,1
30–34	43,7	50,5	49,8	48,7	44,1	45,5	7,4	5,2	4,5	0,2	0,1	0,2
35–39	25,0	34,7	37,9	59,8	54,1	53,1	14,6	10,8	8,7	0,6	0,4	0,4
40–44	12,9	22,2	29,3	62,2	58,4	55,6	23,5	18,5	14,2	1,5	0,9	0,8
45–49	7,2	12,2	20,3	62,4	59,2	56,7	27,6	26,6	21,4	2,7	2,0	1,6
50–54	5,1	7,0	11,4	64,3	60,1	57,8	25,8	29,2	27,7	4,8	3,8	3,1
55–59	3,9	5,0	6,6	65,5	61,7	58,3	22,0	26,5	29,3	8,6	6,8	5,8
60–64	3,2	3,8	4,6	63,2	61,9	58,9	19,1	22,1	26,2	14,6	12,2	10,3
65–69	2,8	3,0	3,4	57,7	57,7	56,7	15,6	18,9	21,9	23,9	20,3	18,0
70–74	2,5	2,6	2,8	47,8	50,0	49,8	12,3	15,3	18,7	37,5	32,0	28,8
75–79	2,2	2,4	2,4	34,3	37,6	39,5	9,2	12,0	15,1	54,3	48,1	43,0
80–84	2,0	2,0	2,1	20,3	23,2	25,2	7,8	8,9	11,8	69,9	65,9	60,8
85–89	2,4	1,8	1,9	9,0	11,2	12,0	6,8	7,3	8,8	81,8	79,7	77,4
90–94	3,0	2,1	1,6	3,4	4,4	4,2	5,9	6,0	7,7	87,7	87,5	86,5
95+	3,6	2,9	2,5	2,6	4,3	1,3	4,4	2,7	7,0	89,4	90,2	89,2

Pozn.: barvou a tučně označeny nejvyšší podíly v rámci roku, daného pohlaví a rodinného stavu

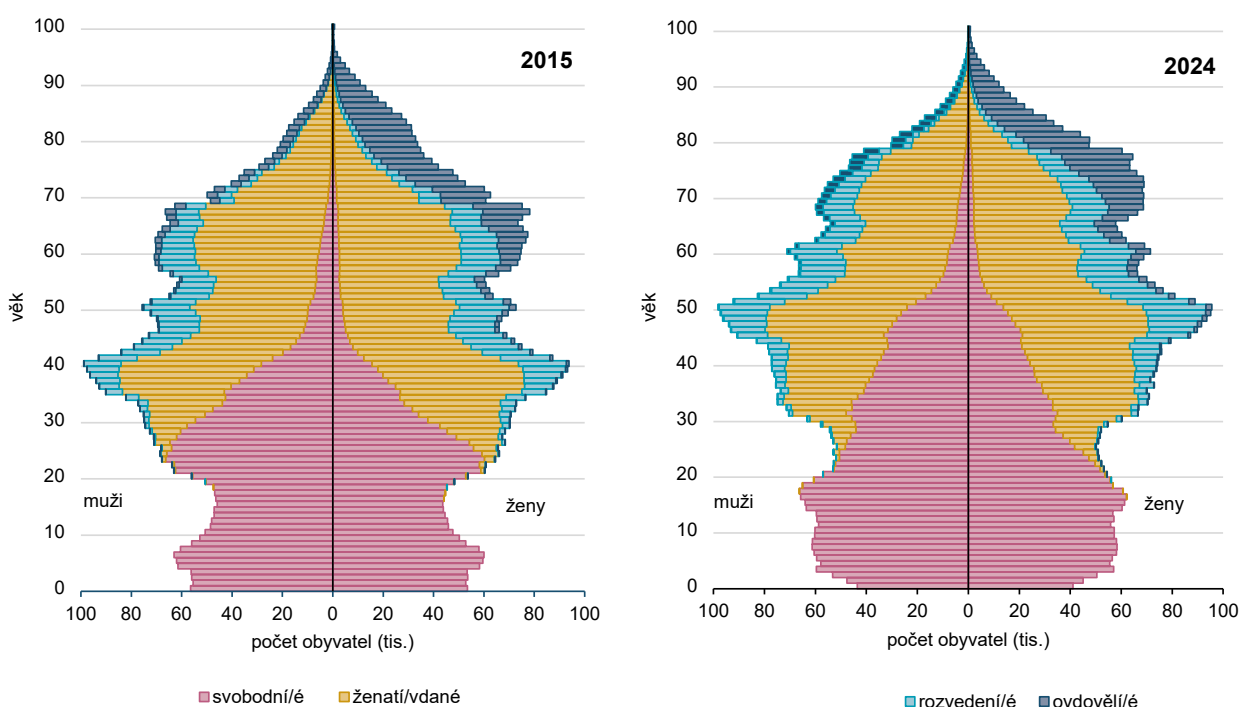
Relativně nejvíce se podíl svobodných zvýšil ve věkové skupině 45–49letých, a to na dvojnásobek u mužů (z 15,8 % v roce 2015 na 31,6 % v roce 2024; tab. 1.5) a téměř trojnásobek u žen (ze 7,2 % v roce 2015 na

20,3 % v roce 2024). U 40–44letých a 50–54letých mužů mezi počátkem roku 2015 a koncem roku 2024 zastoupení svobodných vzrostlo o tři čtvrtiny (z 24,0 % na 42,2 %, resp. z 11,9 % na 20,8 %) a u žen ve věku 40–44 let, resp. 50–54 let více než dvojnásobně (z 12,9 % na 29,3 %, resp. z 5,1 % na 11,4 %). Naopak váha osob žijících v manželství v horizontu desetiletí poklesla u 40–44letých o 17 % (z 58,1 % na 48,2 %) u mužů, resp. o 11 % (z 62,2 % na 55,6 %) u žen, u 45–49letých o 13 % (z 60,3 % na 52,3 %) u mužů, resp. o 9 % (z 62,4 % na 56,7 %) u žen a ve věkové skupině 50–54letých o 12 % na 56,2 % (muži) a o 10 % na 57,8 % (ženy). Podíly rozvedených se u mužů snížily ve věkových skupinách do 54 let, u žen do 49 let, ve starších skupinách došlo naopak k nárůstu. Zastoupení ovdovělých bylo v roce 2024 ve srovnání s počátkem roku 2015 nižší u mužů i žen ve všech věkových kategoriích s výjimkou mužů starších 95 let.

V nejmladších věkových skupinách dominují osoby svobodné, které postupně ustupují ženatým a vdaným (obr. 1.7). Osoby žijící v manželství v roce 2024 tvořily majoritní skupinu poprvé u 33letých žen (zatímco na počátku roku 2015 u 32letých) a u 40letých mužů (v roce 2015 již u 36letých). Z pohledu pětiletých věkových skupin převážily osoby žijící v manželství osoby svobodné poprvé ve věkové skupině 35–39letých žen a 40–44letých mužů, zatímco na počátku roku 2015 tomu tak bylo o jednu pětiletou věkovou skupinu dříve. Převahu si ženatí muži a vdané ženy udržují až do seniorského věku, podle údajů k 31. 12. 2024 platila ještě pro 85–89leté muže a 70–74leté ženy (stejně jako před 10 lety). U žen rostl podíl vdaných až do věku 60–64 let, kdy dosáhl 58,9 % (na počátku dekády bylo nejvyšší hodnoty dosaženo ve věku 55–59 let, a to 65,5 %), kdežto u mužů se zastoupení ženatých zvyšovalo až do věku 75–79 let, kdy dosáhlo 71,2 % (před deseti lety byl vrchol ve věkové skupině 70–74 let, a to na úrovni 77,0 %). U nejstarších věkových kategorií převládají osoby ovdovělé, a to mnohem výrazněji u žen (89,2 %, resp. 89,4 % u 95letých a starších v roce 2024, resp. 2015) než u mužů (68,6 %, resp. 66,5 % u 95letých a starších v roce 2024, resp. 2015).

Obr. 1.7 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu v letech 2015 (k 1. 1.) a 2024 (k 31. 12.)

Nejvyšší zastoupení rozvedených osob bylo na konci roku 2024 u 55–59letých (26,1 % mužů, 29,3 % žen), zatímco na počátku roku 2015 ve skupině 50–54 let u mužů (23,5 %) a 45–49 let u žen (27,6 %). Posun tohoto vrcholu v čase do staršího věku odráží odklad sňatečnosti, a spolu s prodlužující se průměrnou délkou manželství při rozvodu, i rozvodovosti do vyššího věku. Ve starších věcích pak podíl rozvedených opět klesá, přičemž v každé věkové skupině zůstává lehce vyšší u žen než u mužů. V roce 2024 převyšoval podíl rozvedených mužů podíl ovdovělých až do věku 70–74 let (16,2 % rozvedených, 7,9 % ovdovělých) a obdobně to platilo i před deseti lety (9,9 % rozvedených, 9,7 % ovdovělých). U žen bylo vyšší zastoupení

rozvedených žen oproti ovdovělým do věku 65–69 let (21,9 % rozvedených, 18,0 % ovdovělých) v roce 2024 a do 60–64 let (19,1 % rozvedených, 14,6 % ovdovělých) v roce 2015. S rostoucím věkem se struktura obyvatel v seniorském věku přirozeně vyvíjí ve směru vzrůstajícího podílu ovdovělých. V roce 2024 v rámci pětiletých věkových skupin převažovaly mezi ženami ovdovělé od věkové skupiny 75–79 let, u mužů byla převaha ovdovělých až u 90–94letých a starších (v obou případech srovnatelná situace s počátkem roku 2015).

Ve věkové skupině seniorů (65 a více let) se rozložení mužů a žen podle rodinného stavu výrazně liší, a to zejména v důsledku jejich odlišné úrovně úmrtnosti. U mužů-seniorů jednoznačně dominují ženatí (68,5 % v roce 2024, 73,5 % na počátku roku 2015), zatímco u žen-seniorek je zastoupení ovdovělých a vdaných mnohem bližší. V průběhu uplynulého desetiletí se rozdíl těchto dvou skupin senierek především díky postupně se snižující nadúmrtnosti mužů snížil. Na počátku roku 2015 bylo mezi ženami ve věku 65 a více let ještě nejvíce ovdovělých (45,7 % oproti 40,3 % vdaných), od roku 2019 však již převažují ženy vdané, i když velmi nepatrně (rozdíl menší než 1 p. b.). V roce 2024 bylo vdaných senierek 40,9 % a 40,0 % jich bylo ovdovělých.

Obr. 1.8 Podíly mužů-seniorů a žen-seniorek (65 a více let) podle rodinného stavu v letech 2015 (k 1. 1.) a 2024 (k 31. 12.)

